

94(477)
j-90

МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПОВІТРЯНИХ СИЛ ІМЕНІ ІВАНА КОЖЕДУБА

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Харків 2021

Delinatio Generalis
CAMPORUM DESERTORUM
UKRAINA
Cum adiacentibus Provinciis
Bono publico erecta
Johann. le Vaqueur
de Beauplan
SRM^o Architectum militarem
et Capitanum

94(477)
f-90

МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПОВІТРЯНИХ СИЛ імені ІВАНА КОЖЕДУБА

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Методичні рекомендації для підготовки до групових
та семінарських занять
За загальною редакцією
О. О. ПАВЛЧЕНКО, А. В. СКИДАНОВОЇ

Харків
2021

УДК 94(477):008(477))(076)
I-90

Затверджено до видання
вченою радою Харківського
національного університету
Повітряних Сил імені Івана
Кожедуба
(протокол № 20 від 24.11.2020)

Укладачі: *О. О. Павліченко*, кандидат історичних наук, доцент; *А. В. Скиданова*, кандидат історичних наук; *О. А. Савчук*, кандидат психологічних наук; *С. А. Бойко*; *І. М. Будур*; *В. В. Лук'яненко*; *А. О. Мироненко*; *Р. А. Михайловський*.

Рецензенти: *О. С. Гончарова*, завідувач кафедри історії України Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, кандидат історичних наук, доцент; *Г. Л. Демочко*, доцент кафедри суспільних наук Харківського національного медичного університету, кандидат історичних наук, доцент.

I-90 **Історія України та української культури:**
методичні рекомендації для підготовки до групових та семінарських занять / уклад. : *О. О. Павліченко*, *А. В. Скиданова*, *О. А. Савчук* та ін. ; за заг. ред. *О. О. Павліченко*, *А. В. Скиданової*. – Х. : ХНУПС, 2021. – 60 с.

Методичні рекомендації укладено відповідно до програми навчальної дисципліни “Історія України та української культури”.

Методичні рекомендації структуровані відповідно до організації навчального процесу за кредитно-модульною системою та містять матеріали, необхідні для якісної підготовки до групових і семінарських занять.

Розраховані на курсантів Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба усіх спеціальностей. Призначені для аудиторного та дистанційного навчання.

УДК 94(477):008(477))(076)

© Харківський національний університет
Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	5
МОДУЛЬ 1. УКРАЇНА В НАЙДАВНІШІ ЧАСИ ТА КНЯЖУ ДОБУ	9
<u>Групове заняття</u>	
<i>Тема: Розвиток українських земель у княжу добу</i>	9
<u>Семинар</u>	
<i>Тема: Прадавній період та княжа доба в історії українського народу</i>	11
МОДУЛЬ 2. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ ПІД ВЛАДОЮ ЛИТВИ ТА ПОЛЬЩІ. XIV – ПЕРША ПОЛОВИНА XVII СТ.	13
<u>Групове заняття</u>	
<i>Тема: Зародження українського козацтва</i>	13
<u>Семинар</u>	
<i>Тема: Українське козацтво та його роль у становленні української державності.</i>	15
МОДУЛЬ 3. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XVII – XVIII СТ.	17
<u>Групове заняття</u>	
<i>Тема: Україна наприкінці XVII – у XVIII ст.</i>	17
<u>Семинар</u>	
<i>Тема: Розвиток українських земель у другій половині XVII – XVIII ст.</i>	19
МОДУЛЬ 4. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У XIX СТ.	21
<u>Групове заняття</u>	
<i>Тема: Розвиток українських земель у складі Австро-Угорської імперії</i>	21
<u>Семинар</u>	
<i>Тема: Розвиток України у складі Російської та Австро-Угорської імперій у XIX ст.</i>	23
МОДУЛЬ 5. УКРАЇНА НА ПОЧАТКУ XX СТ.	25
<u>Групове заняття</u>	
<i>Тема: Україна в роки Першої світової війни</i>	25
ЗАЛК	28

МОДУЛЬ 6. УКРАЇНЬСЬКА ДЕРЖАВНІСТЬ У 1917 – 1921 РОКАХ	29
<u>Групове заняття</u>	
<i>Тема: Боротьба за владу в Україні (весна 1918 – осінь 1921 рр.)</i> ...	29
<u>Семинар</u>	
<i>Тема: Особливості української національно-демократичної революції (1917 – 1921 рр.)</i>	32
МОДУЛЬ 7. УКРАЇНЬСЬКІ ЗЕМЛІ В ПЕРІОД МІЖ ДВОМА СВІТОВИМИ ВІЙНАМИ	34
<u>Групове заняття</u>	
<i>Тема: Суспільно-політичне і культурне життя України в міжвоєнний період (1921 – 1939 рр.)</i>	34
<u>Семинар</u>	
<i>Тема: Україна у 20 – 30-ті роки ХХ ст.</i>	36
МОДУЛЬ 8. УКРАЇНА В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (1939 – 1945 РР.)	38
<u>Практичне заняття</u>	
<i>Тема: Україна у Другій світовій війні (1939 – 1945 рр.)</i>	38
<u>Семинар</u>	
<i>Тема: Україна в роки Другої світової війни (1939 – 1945 рр.)</i> ..	40
МОДУЛЬ 9. УКРАЇНА В ПЕРШІ ПОВОЄННІ РОКИ (1945 – ПОЧАТОК 50-Х РОКІВ)	43
<u>Групове заняття</u>	
<i>Тема: Українська Радянська республіка в 60 – 80-х роках ХХ ст.</i> ..	43
<u>Семинар</u>	
<i>Тема: Соціально-економічний та політичний розвиток України в другій половині ХХ ст.</i>	45
МОДУЛЬ 10. УКРАЇНА В УМОВАХ НЕЗАЛЕЖНОСТІ ...	47
<u>Групове заняття</u>	
<i>Тема: Україна незалежна</i>	47
ЕКЗАМЕН	51
ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ	53
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	54

“Історія України та української культури” – одна з базових навчальних дисциплін із циклу гуманітарних наук, які вивчаються в університеті. Протягом навчального року ми послідовно ознайомимося з минулим земель України від найдавніших часів до сьогодення, зосередившись на історичних процесах, які формували наш політичний, національний та культурний простір.

Сучасний світ пронизують потужні інформаційні потоки, у яких неправдива інтерпретація минулого України стає інструментом, спрямованим на підрив державності, національної ідентичності, розпалювання міжконфесійної і міжетнічної ворожнечі, формування комплексу меншовартості нашої країни та нації. Тому дисципліна “Історія України та української культури” має на меті не лише накопичення фактографічних знань. Одним із перших і головних завдань є опанування принципів і навичок історичного дослідження та розуміння особливостей історіописання, адже саме це є арсеналом критичного мислення, яке розбиває історичні фейки, маніпуляції, дозволяє бачити ворожу пропаганду й протидіяти їй.

Дисципліна “Історія України та української культури” вивчається протягом двох семестрів. Перший семестр охоплює період від найдавніших часів до подій Першої світової війни, другий – події суспільно-політичного та культурного життя доленосного ХХ століття та початку ХХІ століття.

Кожен навчальний семестр складається з розділів – модулів, які охоплюють певні періоди минулого. У кожному модулі курсант працює у форматі лекції, потім групового заняття і семінару.

Лекція проводиться викладачем, який знайомить курсантів із головними подіями та провідними тенденціями життя на просторах України в той чи інший період часу в

минулому, пояснює їхнє історичне значення, окреслює основні наукові підходи до потрактування причин і суті подій, явищ, процесів того часу.

Під час групового заняття основною формою роботи стає активна взаємодія викладача й курсантів, а також практична діяльність останніх. Курсанти виступають як дослідники та спікери, заглиблюються в суть історичних проблем, обговорюючи їх на основі заздалегідь опрацьованих матеріалів між собою та з викладачем. Активність курсантів під час групового заняття оцінюється.

Завданням семінару є систематизація матеріалу модуля. Курсанти виступають з доповідями на запропоновані теми, активно їх обговорюють та виконують модульну контрольну роботу.

Модульна контрольна робота підсумовує вивчення модуля, тому позитивна оцінка за неї є обов'язковою для його зарахування. Курсант, який був відсутній на семінарі з поважних причин або отримав за модульну контрольну роботу незадовільну оцінку, виконує її в години самостійної підготовки, зокрема під час щотижневих консультацій з викладачем.

Усі бали, отримані під час занять, накопичуються та в сумі з балами за виконання індивідуального завдання становлять індивідуальний рейтинговий бал курсанта.

Наприкінці першого семестру, на останньому занятті з дисципліни, проводиться залік. Результат заліку – це сума рейтингових балів курсанта за перший семестр та балів за семестрову контрольну роботу, яку курсант виконує під час заліку.

Наприкінці другого семестру, під час екзаменаційної сесії, проводиться екзамен, яким підсумовується вивчення дисципліни "Історія України та української культури". Результат екзамену – це сума рейтингових балів курсанта за другий семестр та балів, які курсант отримує за виконання екзаменаційної роботи та співбесіду з викладачем.

Результат заліку (екзамену) визначається за національною на міжнародною системами (табл. 1).

Шкала оцінювання: 100-бальна, ECTS та національна

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	Відмінно
80 – 89	B	Дуже добре
65 – 79	C	Добре
55 – 64	D	Задовільно
50 – 54	E	Достатньо
35 – 49	FX	Незадовільно (з можливістю повторного складання)
1 – 34	F	Неприйнятно (з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)

Критерії оцінювання знань і вмінь курсанта за результатами вивчення навчальної дисципліни такі:

оцінка *“відмінно”* (90 – 100 балів, *“A”* за шкалою ECTS) виставляється за високий рівень знань (допускаються деякі неточності) навчального матеріалу, що міститься в основних і додаткових рекомендованих джерелах, вміння аналізувати явища, які вивчаються, у їхньому взаємозв'язку і розвитку, чітко, лаконічно, логічно, послідовно відповідати на поставлені запитання, вміння застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних завдань;

оцінка *“дуже добре”* (80 – 89 балів, *“B”* за шкалою ECTS) виставляється за знання навчального матеріалу вище середнього рівня, включаючи розрахунки, аргументовані відповіді на поставлені запитання (можлива невелика кількість неточностей), вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язанні практичних завдань;

оцінка *“добре”* (65 – 79 балів, *“C”* за шкалою ECTS) виставляється в цілому за правильне розуміння навчального матеріалу, включаючи розрахунки, аргументовані відповіді на поставлені питання, які, однак, містять певні (несуттєві) недоліки, за вміння застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних завдань;

оцінка *“задовільно”* (55 – 64 бали, *“D”* за шкалою ECTS) виставляється за посередні знання навчального матеріалу, малоаргументовані відповіді, слабе застосування

теоретичних положень під час розв'язання практичних завдань;

оцінка “*достатньо*” (50 – 54 бали, “E” за шкалою ЄКТС) виставляється за слабкі знання навчального матеріалу, неточні або малоаргументовані відповіді, з порушенням послідовності його викладення, за слабе застосування теоретичних положень під час розв'язанні практичних завдань;

оцінка “*незадовільно*” (35 – 49 балів, “FX” за шкалою ЄКТС) з можливістю повторного складання екзамену виставляється за незнання значної частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на питання, невміння застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних завдань;

оцінка “*неприйнятно*” (1 – 34 бали, “F” за шкалою ЄКТС) з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни виставляється за незнання значної частини навчального матеріалу модуля, суттєві помилки у відповідях на запитання, невміння орієнтуватися при розв'язанні практичних завдань, незнання основних фундаментальних положень.

Успішно впоратися із визначеними навчальними цілями допоможуть ці методичні рекомендації. Вони містять інформацію щодо послідовності проходження тем, вимоги до базових знань із кожної теми, завдання до групових і семінарських занять, а також QR коди, із допомогою яких повсякчас зручно отримати швидкий доступ до навчальних матеріалів, необхідних для підготовки до групових занять, семінарів та контрольних робіт.

Методичні рекомендації інтегровано до освітнього середовища Moodle. Для їх ефективного використання в навчальній діяльності курсанту потрібно зареєструватися в системі Moodle університету та бути зарахованим на курс “Історія України та української культури” до свого викладача.

**Бажаємо вам наснаги й успіхів у навчальному році!
До зустрічі на заняттях!**
